

АНТИІННОВАЦІЙНИЙ СТАН ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

ДРИГА С., к. е. н., генеральний директор Українського фонду
підтримки підприємництва

Необхідність інноваційного розвитку вже давно перестала бути предметом дискусії. Ефективність національної економіки, її конкурентні переваги в міжнародному розподілі праці забезпечуються розвиненою системою підприємництва. Її ядром є саме ті підприємства, економічна діяльність яких орієнтована на впровадження у виробництво нових знань інноваційного характеру. Такі підприємства та підприємці розповсюджують і постійно посилюють потужність механізму інновації, який полягає у постійному збуренні сталого, урівноваженого економічного простору. Саме це забезпечує нації перманентний процес накопичення нових знань (у техніці, технологіях, менеджменті) для стрімкого переходу (прориву) до відтворювання виробництва у форматі вищого технологічного укладу. У цьому і полягає загальний принцип і механізм економічної еволюції [1].

Зрозуміло, що в сучасному конкурентоглобалізованому світі можна протистояти зовнішнім викликам і забезпечити прогресивний розвиток економіки, лише цілеспрямовано відтворюючи технологічну базу V укладу та створюючи передумови для переходу до новітнього, VI технологічного укладу. Цей економічний маневр може відбутися лише під керівництвом уряду і за його активної участі.

Життя за сценарієм "365 днів проїдання бюджету одного року" не лише безперспективне, а й принизливе для країни, що так голосно заявляє про своє прагнення до європейських і світових цінностей.

Йдеться про вищі досягнення цивілізації в організації суспільного устрою, фундаментом якого є економічний механізм, постійна досконалість якого забезпечує динамічний розвиток і прогрес суспільства. Останнє ніяк не може бути забезпечене економікою проїдання та орієнтирами на сьогохвилинну (помилкову) ефективність.

Перспектива подальшої економічної еволюції суспільства у третьому тисячолітті буде визначатися політикою держав, побудованою на принципі забезпечення їх конкурентних переваг у глобальній економіці, які, у свою чергу, можуть бути досягнуті за умови моделювання, організації та реалізації амбітної інноваційної політики. Економічна історія останніх чотирьох-п'яти десятиліть визначила країни-лідери глобалізованої світової системи господарювання, які зробили рішучий крок у постіндустріальне суспільство. Вони змогли досягти такого рівня завдяки акцентованій з боку держави бюджетно-фінансовій та законодавчій підтримці науки, бізнесу й освіти у переході на інноваційний шлях розвитку.

Історія становлення та ствердження нового масштабного явища – впровадження принципу інноваційного імперативу в державну політику – своїм корінням заглиблюється у часи "холодної війни". *По-перше*, прагнення кожної з країн, що протистояли одна одній у цей період, мати техніко-технологічні переваги вперше в історії людства забезпечувалося шляхом стрімкого та масштабного розвитку і впровадження новачійних досягнень. *По-друге*, саме у період гонки озброєнь, були залучені до інновацій фантастичні капіталовкладення. Саме тому інновація стала індикатором потужності технічної думки, творчих можливостей і здатності країни (галузі, підприємства) інтенсивно розвиватися [2].

У контексті розвитку цього світового процесу Україна посідала чільне місце серед усіх республік колишнього СРСР, адже в ній створювалося та концентрувалося 30–40 % інновацій у військово-промисловому комплексі та ракетно-космічних дослідженнях, що інтегрувало в єдиний комплекс не тільки значну кількість підприємств, а й окремі галузі у форматі заданого вектору інноваційного розвитку. Щодо тенденцій розвитку електронно-обчислювальної техніки, то слід нагадати, що в Україні був створений один із перших у світі науково-технологічних кластерів*. Наприклад, коли у 1975 р. американські та радянські вчені вирішували, яка електронно-обчислювальна техніка здатна найбільш надійно забезпечити трансляцію на весь світ польоту космічних апаратів "Союз-Аполлон", американці надали перевагу ЕОМ В. Глушкова "ДНПРО-М".

* У 1946 р. С. Лебедев був запрошений у Київ на посаду директора Інституту електротехніки (спочатку енергетики) НАН України. В урочищі Феофанія ним був створений інститут, в якому, незалежно та паралельно з західними вченими, було створено першу вітчизняну цифрову малу електронну обчислювальну машину (МЕОМ) зі зберігаємою у пам'яті програмою.

Не слід ототожнювати науково-технічні здобутки українських вчених і конструкторів тих часів з радянською соціально-економічною системою, а потрібно лише наголосити, що найважливішим позитивним результатом нашого недавнього минулого є наявний вітчизняний науково-технічний потенціал, із яким Україна стартувала у свою незалежну історію. Однак слід нагадати, що цей потенціал вкрай недостатньо використовується для розвитку виробництва потрібних населенню товарів і послуг, саме це і призвело до суттєвого відставання цілої низки галузей від рівня розвинених країн світу.

На жаль, майже 20 років історії незалежної України свідчать, що державний менеджмент вкрай безоглядно ставиться до здобутків вітчизняної науки і техніки, а через відсутність цілеспрямованої системної політики державної підтримки їх розвитку, він не в змозі перетворити ці здобутки у конкурентні переваги вітчизняної економіки у глобальній світовій системі розподілу праці. Стала тенденція обмежених обсягів бюджетного фінансування розвитку науки, техніки та освіти не відповідає навіть необхідному рівню щодо підтримки їх досягнутого стану, не кажучи про формування стратегічних пріоритетів розвитку вітчизняної науки і техніки. Замість передбачених Законом України "Про науку та наукову діяльність" 1.7 % валового внутрішнього продукту (ВВП), що має виділятися на їх розвиток, реально виділяється лише 0.3–0.4 %.

В європейському співтоваристві, до якого так мріє потрапити Україна, економічна політика держав щодо забезпечення стійкої динаміки безупинного розвитку сьогодні базується на неухильному дотриманні принципу *прискореної інновації* на базі масштабних науково-технічних досліджень. Такий інноваційний вектор європейського розвитку набув незворотного характеру після відомої доповіді комісії ЄС з питань підприємництва й інформаційного суспільства [3], в якій ще у 2003 р. було рекомендовано кожній країні-учасниці ЄС підвищити асигнування на науку до 3 % від ВВП до 2010 р. При цьому критерієм життєвої необхідності розвитку науково-технічних досліджень в ЄС вважають обов'язкове включення цих досліджень, як складової частини, у континентальну та національні стратегії підприємництва. Орієнтиром є досвід Швеції щодо витрат на науку, де вже багато років поспіль цей показник перевищує трьохвідсотковий бар'єр від ВВП, а показники рівня життя шведів майже вдвічі вищі ніж середньоєвропейські. Це значною мірою пояснюється інноваційно спрямованим розвитком шведської економіки. За даними МВФ у 2008 р. показник ВВП на душу населення у Швеції був на 20 % вищий ніж у Великій Британії та Франції, на 40 % – ніж у Німеччині та Швейцарії і майже у 14 разів перевищував цей показник в Україні (*табл. 1*) [4; 5]. Жорсткі закони конкуренції у сфері науково-технічних розробок підштовхують провідні країни світу постійно збільшувати обсяги фінансування цієї

сфери. Показова була реакція ЄС на виклик Франції, яка підвищила асигнування на науку до 4 % від ВВП – ЄС відреагував вміть: запропонував всім країнам-членам орієнтуватися у подальшому вже на цей показник.

Таблиця 1

Обсяги ВВП європейських країн у 2008 р.

Показник	Люксембург	Норвегія	Швеція	Велика Британія	Франція	Німеччина	Швейцарія	Італія	Чехія	Польща	Румунія	Україна
ВВП, млрд доларів США	57.0	335.0	512.9	2833.0	2843.0	3322.2	300.0	2330.0	211.7	450.5	182.0	337.0
ВВП на душу населення, тис. доларів США	117.2	72.3	55.4	46.4	45.9	40.4	40.0	39.6	20.6	14.9	8.2	4.0

Суттєво менша частка витрат на розвиток науки, техніки та освіти в Україні (0.3–0.4 % від ВВП) від рекомендованих орієнтирів цих витрат у ЄС (3–4%), має ще більш низьку оцінку в абсолютних показниках. Дані, наведені в *табл. 1*, дозволяють легко розрахувати, що *кожний українець* *максимально спрямував* у 2008 р. на розвиток вітчизняного "хай-теку" 16 доларів США (4000 \$ x 0.4 %). На противагу українським реаліям, кожний британець у 2008 р. *мінімум спрямував* на утримання та збільшення технічних переваг перед конкурентами 1392 долара США (46400 \$ x 3 %) від ВВП, кожний француз – 1377 доларів США, кожний німець – 1212 доларів США, кожний італієць – 1188 доларів США. Абсолютні витратні показники, що характеризують державний менеджмент провідних країн Європи у площині фінансового стимулювання інноваційного розвитку економіки, дуже близькі, а вітчизняні визначають неконкурентоспроможність України вести на рівних дослідження в галузі науки та техніки. На кожний долар українця, що був спрямований у 2008 р. в економіку нових знань, італієць відповів 74, німець поклав 75, француз та британець – відповідно 86 та 87 доларів США.

Це утворило вкрай загрозливу ситуацію, при якій Україна галопуючими темпами втрачає свої "ноу-хау" п'ятого технологічного укладу, в форматі якого й розвиваються в сучасному світі постіндустріальні країни. Позитивною реакцією українського Уряду на сучасні тенденції, що відбуваються у світовій науці, стало затвердження у квітні 2009 р.

концепції державної науково-технічної програми "Нанотехнології та наноматеріали" на 2010–2014 рр. Як зазначив М. Стріха, доктор фізико-математичних наук, заступник міністра освіти і науки України, "виконання програми може дати не лише низку фундаментальних наукових результатів, а й вилитися у важливі практичні рішення для електроніки, машинобудування, автомобільної промисловості, сільськогосподарства, охорони здоров'я та довкілля. Але за однієї умови – якщо будуть гроші" [6].

Поява національної системи підприємництва, яка є базовою передумовою щодо впровадження інноваційної моделі розвитку країни, відбувається за умови формування в економіці певної критичної маси підприємців-новаторів відносно всіх інших традиційних суб'єктів-консерваторів. Для забезпечення інноваційного характеру розвитку економіки питома вага новаторів має бути більше або дорівнювати питомій вазі консерваторів у економічній системі господарювання. У протилежному випадку це суперечило б: *по-перше*, винятковому характеру розвитку науково-технічного прогресу, особливо в частині впровадження у виробництво його результатів; *по-друге*, винятковості особливих рис та інтенсивних мотивацій, притаманних виключно підприємцям-новаторам. Економічна система набуває ознак системи підприємницького (інноваційного) типу розвитку з моменту проходження підприємцями-новаторами критичної точки біфуркації господарської системи, що означає, що їх вага та вплив стали достатніми для утримання "інноваційного контрольного пакету" розвитку всієї економічної системи.

Досягнення науки та техніки – інтернаціональні по суті, і в сучасних умовах вони дедалі менше залежать від конкретної країни та території. Нові знання вільно перетинають кордони у потоках глобальних інформаційних мереж і трансферу технологій, що свідчить про наростаючі темпи їх інтернаціоналізації.

На противагу глобальній світовій тенденції інтернаціоналізації науки і техніки, національні підприємницько-інноваційні моделі розвитку економіки мають чітко виражений автохтонний характер, тобто детерміновані станом професійної, науково-технічної, інтелектуальної структури наявного людського капіталу на рівні окремої країни чи регіону. Саме якість людського капіталу визначає відсутність чи наявність (при цьому визначається і відповідна якість) економічної системи інноваційно-підприємницького типу. З цих позицій цілком зрозуміло, що неконкурентоспроможність сучасної економіки України пов'язана не з неефективністю вітчизняної наукової діяльності, а з вкрай низькою якістю існуючої інноваційної системи. Це означає, що українська система підприємництва знаходиться ще дуже далеко від "точки біфуркації" традиційної (консервативної) економічної системи господа-

рювання. Без появи реальних за сутністю новаторства та достатніх за кількістю суб'єктів підприємництва, а в подальшому їх домінування в економічній системі України, характер нашої економіки буде залишатися фактично антиінноваційним.

Цілком вірна думка П. Бубенко та В. Гусєва [7, с. 33], що інноваційна модель розвитку української економіки відбудеться відповідно до постулатів світової науки і досвіду, а саме: основними провідниками інновацій, суб'єктами інноваційної діяльності є підприємці-новатори, а не вчені та інженери; створюють нове знання, не посередники, що сприяють комерціалізації цих знань, не державні інституції, що визначають правила гри на ринку і фінансують деякі початкові етапи інноваційного циклу. Хоча ці інститути та суб'єкти, безумовно, важливі й відіграють в інноваційному просторі не останню роль, однак все-таки вони є тільки одним із учасників, а не основними суб'єктами інноваційної діяльності. Домінуючі виконавці, від активності яких залежить буде ця діяльність інтенсивною та успішною або невиразною та анемічною, – це підприємці, які беруть на себе всі труднощі й ризики перетворення ідей та "образів" нового продукту чи послуги в необхідний ринку товар.

Стан сучасної вітчизняної економіки характеризують не стільки відсутність у ній "інноваційного духу" розвитку, скільки наявність стійкого конформізму, що дає всі підстави стверджувати про системні прояви інноваційного акроціанозу. В Україні питома вага підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності (*дали* – підприємств-СПД), що здійснювали технологічні інновації, до кількості всіх зареєстрованих підприємств-СПД складає мікроскопічну величину, яка не кореспондується з аналогічними показниками країн-лідерів світової економічної прем'єр-ліги. Світова статистика фіксує до 10 % підприємств, що здійснюють технологічні інновації в найскладніших умовах циклічного розвитку, тобто в періоди економічних криз. У періоди економічного буму їх питома вага зростає до 20 %. Українські показники інноваційної активності підприємств не тільки у десятки разів менші, ніж світові аналоги, а й мають тенденцію руху у протилежному напрямі (*табл. 2*).

У 2001 р. кількість підприємств-СПД, що здійснювали технологічні інновації, налічувала 2062 підприємства, у 2007 р. їх залишилося 1390, тобто у порівнянні з 2001 р. їх кількість зменшилась на 32.6 %. Дезінноваційність українського підприємництва підтверджують жалюгідні показники питомої ваги підприємств-СПД, що здійснюють технологічні інновації. У 2001 р. частка таких підприємств була менше одного відсотка до загальної кількості наявних підприємств-СПД – 0.74 %, а у 2007 р. – їх частка зменшилась удвічі й становила 0.37 %.

Динаміка нагромадження основного капіталу, витрат на технологічні інновації в Україні у 2001–2007 рр. *

Показники	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Валовий внутрішній продукт, млн грн	204190	225810	267344	345113	441452	544153	720731
Валове нагромадження основного капіталу, млн грн	40211	43289	55075	77820	96965	133874	198348
• у відсотках до ВВП	19.7	19.2	20.6	22.5	22.0	24.6	27.5
Кількість підприємств-СПД, що здійснювали валові капітальні інвестиції, одиниць	63658	75385	84468	88485	92060	97905	104599
• у відсотках до загальної кількості підприємств-СПД	22.8	25.1	26.5	26.7	26.7	27.2	27.5
Кількість підприємств СПД, що здійснювали технологічні інновації, одиниць	2062	1832	1644	1826	1823	1507	1390
• у відсотках до загальної кількості підприємств-СПД	0.74	0.61	0.52	0.55	0.53	0.42	0.37
Загальний обсяг витрат на технологічні інновації (ВТІ), млн грн	1958.5	2324.4	3101.2	4833.0	5772.1	6201.9	9972.2
• у відсотках до ВВП	0.95	1.02	1.16	1.40	1.30	1.13	1.38
Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств, відсотків	3.7	2.6	3.3	4.7	5.5	5.8	5.8

Примітка. * Розраховано автором за даними [5; 8; 9; 10].

За таких показників та явно вираженої тенденції щорічної втрати частки інноваційно орієнтованих підприємств заклики, декларації, програми щодо спрямування розвитку української економіки в інноваційному фарватері, які "штампуються" та проголошуються представниками вищих ешелонів державного менеджменту зі всіх гілок влади, позбавлені реальної оцінки стану справ у цьому питанні: в Україні відсутні провідники, здатні систематично впроваджувати новації у вітчизняну економіку. Відсутність підприємців-новаторів, без яких неможлива і поява вітчизняної системи підприємництва, є головною причиною, через яку всі заклики державного менеджменту "перевести" українську економіку на інноваційні рейки несуть інфільований характер ще до їх офіційного проголошення.

Показники низьких темпів нагромадження основного капіталу та валового капітального інвестування, низька частка підприємств, що їх здійснюють, вкрай повільне зростання рентабельності операційної діяльності підприємств, особливо у промисловості, взагалі унеможли-

люють не тільки досягнення стартового стану економіки, який мала Україна на зорі незалежності, а й не залишають шансів щодо формування бази для проривних технологій у наступні технологічні устрої. Досвід країн Південно-Східної Азії, які продемонстрували колосальний стрибок у суспільство V технологічного укладу, визначив необхідні макроекономічні пропорції між накопиченням і споживанням, які мають утримуватися державним менеджментом для забезпечення динамічного зростання економіки.

Валові накопичення основного капіталу повинні становити не менше 35 % до ВВП. В Україні цей показник зріс з 19.7% (2001 р.) до 27.5% (2007 р.). Це незначне зростання свідчить, що наша країна не лише відстає за рівнем накопичень, а й топчеться на місці. При цьому зберігаються досить значні обсяги державного споживання. Доходи Державного бюджету, Пенсійного фонду і фондів державного соціального страхування в Україні з 2001 по 2007 р. коливалися в межах від 38.8 % до 40.6 % ВВП (розрахунки автора за даними [5, 11, 12]). Однак у розвинених країнах (при високій нормі накопичення) державне споживання, як правило, скорочується і не перевищує 20–25 % ВВП. Тобто, пропорція між накопиченням і споживанням до національного ВВП в Україні абсолютно протилежна тій, що витримується країнами-лідерами інноваційних технологій.

Великі обсяги державного споживання неминуче зумовлюють зменшення обсягів державних інвестицій. Така політика держави, як наслідок, екстраполюється на підприємницький сектор економіки. Кількість підприємств-СПД, що здійснювали валові капітальні інвестиції з 2001 по 2007 р. зросла з 22.8 до 27.5 % від загальної зареєстрованої чисельності підприємств-СПД, тобто капітальне інвестування в сучасній вітчизняній економіці здійснює лише кожне четверте підприємство.

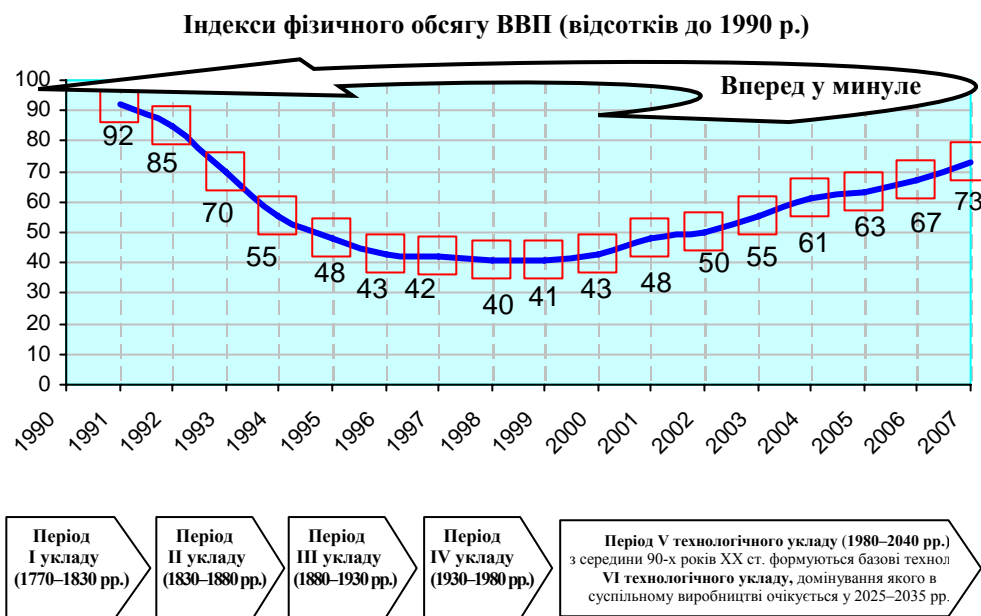
На інвестиційну активність прямо впливає рівень рентабельності вітчизняних підприємств. Незважаючи на незначне його зростання в останні два роки, в цілому він досить низький. Якщо рентабельність промислових підприємств у 1999 р. становила 9.1 %, то у 2001 р. – 3.7 %, у 2002 р. – 2.6 % і лише в 2006–2007 рр. утримувалася на рівні 5.8 %. Крім того слід підкреслити, що інвестиційні заходи переважно спрямовані у "минуле" (підтримка морально та фізично зношених основних виробничих фондів), що знову ж таки за браком коштів здійснюється на низькому рівні.

За роки незалежності в Україні у багатьох нормативно-правових та офіційних документах визначено наукові, науково-технічні та інноваційні пріоритети розвитку, але дійсні пріоритети визначаються не цими переліками, а виявляються у державній бюджетно-фінансовій дистрибуції щодо конкретних технологічних проривів, які забезпечують становлення та подальше домінування нового технологічного

укладу. Однак сьогодні в Україні майже 70 % витрат на науково-технічні розробки доводяться на IV і лише 23 % – на V технологічний уклад, 60 % інноваційних витрат – на IV технологічний уклад, 30 % – на III, а на V – лише 8.6 %. Крім того, 75 % інвестицій спрямовується на III уклад і лише 20 % і 4.5 % – на IV і V технологічні уклади, відповідно. У технологічній частці капітальних вкладень (технічне переозброєння і модернізація) домінує III технологічний уклад – 83 %, і лише 1 % доводиться на IV уклад [13].

Відсутність економічного підґрунтя, на якому могли б проростати відчутні інноваційні компоненти економічного розвитку, пояснюється провальним станом V технологічного укладу в українській економіці, на базі якого йде розвиток інноваційно орієнтованих економік світу та формуються передумови для переходу у шостий технологічний уклад, який, як очікується, стане домінувати у подальшому розвитку цивілізації, починаючи з 2025–2035 років. Фактично в Україні сформована есхатологічна модель економіки, яка побудована переважно на технологічних устроях, які "відійшли" в історію прогресу цивілізації, саме тому вона може бути конкурентоспроможною на зовнішніх ринках ще деякий час лише за рахунок дешевої робочої сили.

У цьому контексті доцільно проаналізувати індекси фізичного обсягу валового внутрішнього доходу (ІФО ВВП), які щорічно, починаючи з 1991 р., надаються Державним комітетом статистики України (рисунку), додавши до графіка періодизацію змін, що відбулися у технологічному устрої цивілізації.

Стрімке падіння економіки України було зупинено у 1998–1999 рр. З цього часу ІФО ВВП почав зростати. Це стало головним об'єктом суперечок між усіма персонами державного управління зі всіх гілок влади, що змінювали один одного протягом усього періоду новітньої історії України. Суперечка ведеться навколо одного питання: "Який із урядів забезпечив більше зростання цього показника". Далі панує висновок – той уряд, що забезпечив більш високі показники, той і "краще", у того "краща" команда державних менеджерів. При цьому штучно не приділяється уваги тому факту, що це більше чи менше зростання здобує на фундаменті III–IV технологічних укладів, економічні ефекти яких вже давно "вижаті" країнами, які розвиваються у форматі V технологічного укладу та створюють знаннєві накопичення для переходу до VI-го нанотехнологічного укладу.

Із темпів зростання ІФО ВВП (абстрагуючись від сучасної світової фінансово-економічної кризи) можна було очікувати, що у 2012–2014 рр. українська економіка змогла б досягти рівня 1991 р., коли ВВП на душу населення становив 5085 доларів США [14, с. 22]. Цей показник у 2006 та 2007 роках становив відповідно 2303 доларів США (11630 грн) та 3030 доларів США (15300 грн) [5, с. 47]. Безумовно, світова криза, примножуючи накопичені провали у вітчизняному господарюванні, подовжить на декілька років це очікування. Однак у будь-якому разі є підстави для негативного, хоч і цілком об'єктивного, висновку: досягнення у певний період стану економіки рівня 1991 р. буде означати, що українське суспільство весь цей час рухалося назад. Романтичний оптимізм незалежності поступився місцем мороку економічної та психологічної депресії та занепаду. З таким багажем вкрай важко подолати і виклики світової економічної кризи, яка примножила і без того безліч невирішених завдань українського суспільства.

Щодо пошуку конкурентних переваг у світовій економіці стратегічним напрямом державної політики в Україні має стати не паперова, а реальна інноваційна стратегія, якій немає альтернативи. Це особливо актуально для сучасного стану країни, оскільки без "інноваційної економіки" не вдасться утримати навіть теперішній рівень життя і зупинити потік нещастя, аварій, техногенних катастроф, що вже почався.

Макроекономічні передумови становлення та розвитку національної системи підприємництва визначають, що перехід до економіки, в основі розвитку якої знаходиться принцип імперативності інновацій, неможливий у короткостроковій перспективі. Таке очікування може бути матеріалізоване лише у віддаленій перспективі за умови негайного вирішенні розглянутих нижче питань.

Перше і головне, що необхідно уявити і бізнесу, і науці, і владі – це майбутнє України, через 10, 15 і 20 років. У цьому контексті слід

визначити які галузі економіки розглядатимуться як локомотивні, тобто ті макротехнології, які будуть обрані й які наша країна вирішить підтримувати на світовому рівні. Такі орієнтири повинні базуватися на прагматичному захисті інтересів внутрішнього стимулювання розвитку України; тобто, перш за все, на підтримці вітчизняного виробника. Інноваційний імператив повинен домінувати у сферах, що мають для сучасного внутрішнього стану економіки України пріоритетне значення:

- у сфері технологій життєзабезпечення (високоякісні продукти за прийнятними цінами, житло, ліки, дороги, зв'язок тощо), що можна розглядати як боротьбу з бідністю;
- у сфері імпортозамінюючих технологій, розвиток яких перш за все підтримує вітчизняного виробника;
- у ринкових нішах для малого бізнесу.

Друге – це моделювання та створення сучасної інфраструктури інноваційного процесу, яка має суттєво впливати на стабільне забезпечення високих результатів ефективності економічної системи щодо утримання високих рейтингів конкурентоспроможності економіки країни в конкурентоглобалізованому світі. Потрібно відверто констатувати, що такої інфраструктури у нас немає ще й у першому варіанті.

Третє – це розробка державної інноваційної стратегії та політики, яку можна будувати в сучасному світі, спираючись виключно на науково обґрунтований довготривалий прогноз. Таке цілеспрямоване прогнозування необхідно структурно забезпечити шляхом створення могутнього (можливо одного з найважливіших державних центрів), своєрідного *центру стратегічних досліджень інновацій* з усіма необхідними державними атрибутами міжгалузевої та міждисциплінарної інтеграції, у тому числі й у системі ухвалення рішень. Такий прогноз повинен стати пріоритетним завданням усього українського наукового співтовариства під егідою Академії наук і Міністерства освіти і науки. Фінансове забезпечення реалізації інноваційної політики і стратегії держава повинна проводити через Державне агентство з інвестицій та інновацій, яке, по суті, має бути фінансовим провідником інноваційної політики центру стратегічних досліджень.

Це *"інноваційний мінімум"*, без якого не доводиться розраховувати на широку участь підприємців, вчених й освітніх структур у створенні інноваційної економіки, заснованої на знаннях. Це той *"інноваційний мінімум"*, який формує передумови для запуску відтворювальних процесів інноваційного розвитку України на перспективу.

Хоча на даний момент сучасна криза ще не повною мірою проявила свій руйнівний характер щодо минулих технологічних укладів, однак відомі її конструктивні наслідки: "створювання" можли-

востей подальшого ефективного розвитку цивілізації на знанневих домінантах наступних технологій. Зосередженість на перевагах новітніх знань і технологій, проведення політики сприяння їх накопиченню та стимулювання швидкого впровадження в суспільне виробництво – це найдієвіший метод подолання кризових наслідків у економіці. З кожним технологічним витком розвитку економічного потенціалу цивілізації конструктивна роль держави у цьому процесі тільки посилюється. Зовнішній чинник зростання ролі держави у спрямуванні розвитку національної економіки в інноваційному руслі пов'язаний із загостренням міжнародних відносин конкуренції в глобалізованій системі розподілу праці. Внутрішній чинник пов'язаний із конструктивною роллю держави щодо використання інноваційно-технологічних переваг розвитку національної економіки та перетворення їх у високі соціально-економічні стандарти життя нації.

З огляду на викладене вище Україні залишається діяти тільки у такому форматі. Наша здатність підтвердити свої амбітні інноваційні наміри може бути перевірена такими ж амбітними й інноваційними діями та прийнятою програмою довгострокового стратегічного інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Шумпетер Й.* Теория экономического развития / Й. Шумпетер. — М. : Эксмо, 2007.
2. <http://iee.org.ua/ru/pub/p24>.
3. *The European commission, innovation directorate, Luxembourg.* — Wau of access: <http://www.cordis.lu/itt/itt-en/home.html>.
4. *International monetary fund.* — Wau of access : <http://www.imf.org/external/pub/ft/weo/2008/01/weodata/weorept>.
5. *Статистичний щорічник України за 2007 рік / Держкомстат України.* — К. : Консультант, 2008.
6. <http://www.dt.ua/3000/3300/66297>.
7. *Бубенко П.* Чому гальмуються інноваційні процеси в Україні? / П. Бубенко, В. Гусев // *Економіка України.* — 2009. — № 6. — С. 33.
8. *Діяльність підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності у 2003–2007 рр. / Державний комітет статистики України.* — К., 2004–2008.
9. *Основні економічні показники діяльності підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності у 2007 р. / Держкомстат України.* — К., 2008.
10. <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.
12. <http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/index>.
13. <http://obkom.net.ua/news/2004-09-29/1515.shtml>.
14. *Середній клас в Україні: Проблеми та соціально-економічні передумови становлення.* — К. : Корпорація, 2004.